

Nr 222

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gymnasieskolan jämte motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till statsutskottet.

(2:a avd.)

Propositionen

Kungl. Maj:t har i propositionen nr 159 under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 23 oktober 1970 föreslagit riksdagen, såvitt nu är i fråga, att godkänna vad i statsrådsprotokollet förordats om gymnasieskolan och om fullgörande av skolplikt. Propositionen innehåller också förslag till lag om ändring i skollagen och till lag om ändring i studiehjälpsreglementet.

Propositionen har hänvisats till statsutskottet såvitt ej avser ändring i skollagen och i studiehjälpsreglementet och i övrigt till lagutskott.

I propositionen erinras om att Kungl. Maj:t och riksdagen tidigare beslutat att det den 1 juli 1971 skall införas en ny skolform, gymnasieskolan, vilken kommer att ersätta kommunal yrkesskola, kommunal fackskola och kommunalt gymnasium samt vissa landstingskommunala skolformer. Till fullföljande av den beslutade reformen föreslås vissa följdåtgärder som främst syftar till att sammanjämka vad som nu gäller för de skilda skolformer som skall ersättas av gymnasieskolan.

I fråga om avgränsningen av gymnasieskolan föreslås bl. a. att sjuksköterskeutbildningen inte skall ingå i denna skolform. Vidare föreslås vissa modifikationer, främst ifråga om vårdirkesutbildningen, i det tidigare fattade beslutet om fördelningen av studievägarna i gymnasieskolan mellan de båda slagen av huvudmän, kommuner och landstingskommuner.

Förslaget till ändring i skollagen m. m. innebär att i stort sett samma regler kommer att gälla, vare sig kommun eller landstingskommun är huvudman för en utbildning i gymnasieskolan.

De möjligheter som nu finns i gymnasiet för elever att läsa frivilliga ämnen eller att befrias från undervisning i obligatoriska ämnen föreslås i princip förekomma på alla studievägar i gymnasieskolan. Den femgradiga numeriska betygsskalan skall gälla för alla ämnen, i vilka det sätts betyg. Undervisningen blir undantagslöst avgiftsfri.

Reglerna om uppflyttning och förnyad genomgång av årskurs förenhetligas.

Nuvarande möjlighet att ersätta sista skolåret i grundskolan med skolgång i yrkesskola eller med utbildning hos hantverkare eller företagare föreslås bli upphävd.

Förslag läggs fram till skolledarorganisation för gymnasieskolan. Enligt förslaget skall skolledarorganisationen kraftigt förstärkas i jämförelse med vad som gäller i det nuvarande gymnasiala skolväsendet. Förstärkningen avser s. k. samordnad skolenhet, dvs. skolenhet som omfattar dels treårig eller fyraårig linje, dels tvåårig ekonomisk, social eller teknisk linje, dels andra studievägar. Vid varje samordnad skolenhet skall finnas rektor och en lönegradsplacerad studierektor. Dessutom skall vid större samordnade skolenheter finnas ytterligare tjänster som biträdande skolledare.

Den tidigare beslutade skogsbrukslinjen föreslås bli tvåårig.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 1338 av herr Thorsten Larsson m. fl. och II: 1555 av herr Elmstedt m. fl. vari hemställts att riksdagen beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala

1. att i skolstadgan må intagas bestämmelse som ger elev möjlighet att ersätta skolgång i årskurs 9 i grundskolan med utbildning hos hantverkare eller företagare på i motionerna angivna grunder,

2. att lanthushållsskolorna tas med i bedömningen vid utformandet av gymnasieskolan,

3. att den som avser att genomgå gymnasial jordbruksutbildning rekommenderas att praktisera inom jordbruksnäringen före utbildningen,

4. att på heltidsanställd skolsköterska bör ankomma att svara för 800—1 000 elever i gymnasieskolan samt

5. att den utredning som skall behandla frågan om förlängd undervisning särskilt må undersöka i vilka former fysiskt, psykiskt och socialt handikappade elever, som i grundskolan fått specialundervisning, skall erhålla utbildning inom gymnasieskolan,

dels de likalydande motionerna I: 1339 av herr Hans Petersson och II: 1557 av herr Nelander vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om förslag till tvåårig skogs- och jordbrukslinje inom gymnasieskolan,

dels de likalydande motionerna I: 1340 av herr Richardson m. fl. och II: 1558 av herr Strömberg m. fl. vari hemställts

1. att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om förslag till enhetligt system för statsbidrag till det under kommunerna lydande skolväsendet,

2. att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om förslag om utformningen av

den framtida organisationen för studie- och yrkesvägledningen inom såväl grundskolan som gymnasieskolan,

3. att den utredning som skall behandla frågan om förlängd undervisning ges i uppdrag att särskilt undersöka möjligheterna att ge de elever som i grundskolan fått någon form av specialundervisning en fullgod utbildning inom gymnasieskolan,

4. att riksdagen som sin mening uttalar att på heltidsanställd skolsköterska ej skall ankomma mer än 800 elever samt

5. att riksdagen avslår Kungl. Maj:ts förslag att skolgång i årskurs 9 i grundskolan ej längre skall kunna utbytas mot utbildning hos hantverkare eller företagare,

dels de likalydande motionerna I: 1341 av herr Wallmark och II: 1556 av fru Mogård m. fl. vari hemställts att riksdagen beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om fortsatt beredning av frågan om i propositionen berörda ingenjörs- och ekonombenämningar,

dels de likalydande motionerna I: 1342 av herr Wallmark m. fl. och II: 1559 av herr Wennerfors m. fl. vari hemställts att riksdagen beslutar

att en målrelaterad betygsskala i avvaktan på utredningsresultat alltjämt skall tillämpas på gymnasieskolans yrkestekniska linjer i yrkestekniska ämnen samt maskinskrivning och stenografi,

att elevs rätt att i särskilda fall gå om gymnasieskolans högsta årskurs skall gälla oberoende av om detta medför en utvidgning av skolorganisationen eller ej,

att hittillsvarande möjlighet att ersätta skolgång i årskurs 9 i grundskolan med utbildning hos hantverkare eller företagare enligt 2 kap. 17 § skolstadgan skall bibehållas,

att i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening ge till känna att för behörighet till tjänst som rektor eller lönegradsplacerad studierektor vid skolenhet med gymnasieskola undantagslöst skall krävas behörighet till ordinarie tjänst som lärare vid skolenheten, varvid dock övergångsbestämmelser bör utformas rörande nuvarande innehavare av sådana tjänster vilka inte uppfyller detta behörighetskrav.

Utskottet

I propositionen redovisas en rad frågor som måste lösas innan den nya gymnasieskolan införs den 1 juli 1971. Vissa av dessa är av den art att de regleras i skollagen och studiehjälpsreglementet och propositionen har i dessa delar hänvisats till lagutskott. I övrigt har propositionen hänvisats till statsutskottet.

I det nuvarande gymnasiet har eleverna möjlighet att bli befriade från undervisningen i obligatoriska ämnen — att läsa s. k. mindre studiekurs — och denna möjlighet föreslås i propositionen utvidgad till att i princip kunna förekomma på alla studievägar i gymnasieskolan. Den som följt mindre studiekurs har vidare möjlighet att erhålla s. k. förlängd undervisning. Möjligheten härtill föreslås i gymnasie-

skolan bibehållen på de treåriga linjerna och den fyraåriga linjen. I vilken utsträckning den bör förekomma på andra studievägar anses böra utredas av skolöverstyrelsen.

I motionerna I: 1338 och II: 1555 framhålles att den mindre studiekurs som erbjudes i gymnasiet är en god utväg för handikappade. Motionärerna anser att man vid den utredning om förlängd undervisning, som förutsatts i propositionen, bör särskilt uppmärksamma frågor som hör samman med de handikappade elevernas utbildning. Speciell vikt bör därvid läggas vid formerna för den gymnasiala utbildningen för elever som i grundskolan fått någon form av specialutbildning. Motionärerna hemställer om ett uttalande av riksdagen av denna innebörd. Ett yrkande med detta syfte har ställts även i motionerna I: 1340 och II: 1558.

Utskottet som får erinra om att handikapputredningen i sitt betänkande Bättre utbildning för handikappade (SOU 1969: 35) behandlat även frågan om gymnasial utbildning för handikappade vill understryka vikten av att man tillgodoser behovet av utbildningsmöjligheter för denna elevgrupp. Utskottet förutsätter att skolöverstyrelsen får i uppdrag att i det i propositionen förutsatta utredningsarbetet angående förlängd undervisning beakta även den i motionerna angivna frågan om undervisning i gymnasieskolan för sådana elever som i grundskolan fått specialundervisning. Vad utskottet nu anfört med anledning av motionerna I: 1338 och II: 1555 samt I: 1340 och II: 1558, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, bör riksdagen som sin mening ge till känna för Kungl. Maj:t.

Den möjlighet som enligt skolstadgan nu föreligger för elev i grundskolan att ersätta skolgång i årskurs 9 med skolgång i yrkesskola eller med utbildning hos hantverkare eller företagare förutsättes i propositionen bli slopad vid gymnasieskolans införande. Bestämda invändningar häremot framföres i flera motioner. I motionerna I: 1338 och II: 1555, I: 1340 och II: 1558 samt I: 1342 och II: 1559 yrkas att skolstadgan även i fortsättningen skall vara utformad så att elev i grundskolan har möjlighet att ersätta skolgång i årskurs 9 med utbildning hos hantverkare eller företagare.

Utskottet får erinra om att den hittillsvarande möjligheten att byta ut skolgång i årskurs 9 mot utbildning hos hantverkare eller företagare stått öppen endast om eleven vid sidan härav fått allmän undervisning i årskurs 9 i grundskolan eller i annan skola med likvärdig undervisning. Den nya läroplanen för grundskolan ger emellertid inte utrymme för både sådan undervisning och meningsfylld utbildning hos hantverkare eller företagare och utskottet avstyrker därför nu ifrågakvarande motionsyrkanden.

Det förutsättes i propositionen att elev i gymnasieskolan, som tillhör den högsta årskursen på en studieväg, skall ha möjlighet att, om särskilda skäl föreligger, få gå om årskursen helt eller delvis. Denna möjlighet skall dock, liksom f. n. i fackskolan, vara beroende av att dess utnyttjande inte medför någon utvidgning av skolorganisationen.

Mot det sistnämnda villkoret har invändningar gjorts i motionerna I: 1342 och

II: 1559. Motionärerna anser att rätten att gå om sista årskursen inte bör vara beroende av om en utvidgning av skolorganisationen kan undvikas eller ej.

Utskottet finner det välbetänkt att ett medgivande att gå om inte skall få medföra dyrbara organisatoriska förändringar och kan därför inte ansluta sig till motionärernas ståndpunkt. Som departementschefen påpekat finns det ju också möjlighet att dispensvägen utverka tillstånd att ha något fler elever än normalt i en klass. Utskottet avstyrker alltså motionerna i denna del.

Betydelsen av den utbildning som äger rum vid lanthushållsskolorna understryks i motionerna I: 1338 och II: 1555. Motionärerna anser att både det värde, som ligger i internatskolformen vid dessa skolor, och de resurser, som skolornas byggnader och personal representerar, bör tillvaratas vid planeringen av gymnasieskolan. Detta utesluter dock inte att det kan krävas åtgärder för anpassning av skolornas verksamhet till den skolsituation som uppkommer genom gymnasieskolans införande. Motionärerna hemställer om ett uttalande av riksdagen att lanthushållsskolorna bör tas med i bedömningen vid utformandet av gymnasieskolan.

Utskottet vill först erinra om propositionens ord att det fullständiga genomförandet av gymnasieskolan kan förutsättas komma att ta tämligen lång tid i anspråk. I det ingående planeringsarbetet för denna skola bör man givetvis ta vara på alla möjligheter att utnyttja befintliga resurser i fråga om personal och utrustning, undervisningslokaler, elevhem m. m. vid de skolor, däribland lanthushållsskolorna, som gymnasieskolan — för att använda orden i kungörelsen 1970: 290 — kommer att ersätta. Utskottet som också får hänvisa till att överläggningar om lanthushållsskolorna påbörjats med huvudmännen för dessa skolor anser det inte erforderligt med något uttalande av den innebörd som önskats i motionerna.

Frågor om jordbruksutbildningen har aktualiserats i två motionspar. Sålunda hemställs i motionerna I: 1338 och II: 1555 om ett uttalande av riksdagen att den som avser att genomgå gymnasial jordbruksutbildning bör rekommenderas att praktisera inom jordbruksnäringen före utbildningen. I motionerna I: 1339 och II: 1557 yrkas att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om förslag till tvåårig skogs- och jordbrukslinje.

Vad först gäller önskemålet om jordbrukspraktik finner utskottet visserligen, att det för jordbruksutbildningen som för så många andra utbildningsvägar är värdefullt med ett samspel mellan den praktiska verksamheten och den skolmässiga utbildningen, men anser sig inte böra föreslå riksdagen att göra det önskade uttalandet om lämpligheten av jordbrukspraktik före inträdet på gymnasieskolans jordbrukslinje.

I gymnasieskolan skall enligt meddelade bestämmelser finnas en skogsbrukslinje. Längden av utbildningstiden på denna linje har ännu ej bestämts men det förordas nu i propositionen att utbildningen blir tvåårig. Nyssnämnda yrkande om en tvåårig skogs- och jordbrukslinje bygger på uppfattningen att det är en svaghet i konstruktionen av gymnasieskolan, att det inte finns någon linje som ger både skogs- och jordbruksutbildning, dvs. en kombinerad utbildning som skulle vara av värde för flertalet av våra lantbrukare. Utskottet finner det inte uteslutet att det i framtiden

kan komma att finnas behov av en utbildningslinje av den typ motionärerna tänkt sig men anser sig inte böra föreslå riksdagen att nu göra den i motionerna önskade framställningen till Kungl. Maj:t.

I propositionen har uttalats att vad man inför gymnasieskolans införande i första hand behöver göra är att förenhetliga regelsystemet. Uttalandet tas upp i motionerna I: 1340 och II: 1558 och det uttalas därvid att principen om enhetliga regler bör beaktas i det fortsatta arbetet på utformningen av statsbidragen. Motionärerna anser att riksdagen hos Kungl. Maj:t bör hemställa om förslag till enhetligt system för statsbidrag till det under kommunerna lydande skolväsendet.

Utskottet får med anledning av detta yrkande erinra om det utredningsarbete i fråga om statsbidragssystemet inom skolväsendet som f. n. pågår inom utbildningsdepartementet och i vilket bl. a. medverkar företrädare för kommunförbundet och landstingsförbundet. Med hänsyn till detta utredningsarbete anser sig utskottet inte böra tillstyrka ifrågavarande motionsyrkande.

Frågan om organisationen av studie- och yrkesorienteringen inom utbildningsväsendet behandlas i en inom utbildningsdepartementet utarbetad promemoria (stencil 1970: 16), vars remissbehandling helt nyligen avslutats. Detta gör att utskottet inte anser sig böra föreslå riksdagen att göra den i motionerna I: 1340 och II: 1558 önskade framställningen till Kungl. Maj:t om förslag om utformningen av den framtida organisationen för studie- och yrkesvägledningen inom såväl grundskolan som gymnasieskolan.

Enligt bestämmelser i skolstadgan bör på heltidsanställd skolsköterska ej ankomma mer än 1 500 eller, i fråga om gymnasiet eller fackskolan, 1 000—1 200 elever. I fråga om gymnasieskolan har nu i propositionen tillstyrkts att på heltidsanställd skolsköterska inte bör ankomma mer än 1 000—1 200 elever.

I motionerna I: 1340 och II: 1558 yrkas att riksdagen skall uttala sig för en sänkning av detta antal till 800 medan det i motionerna I: 1338 och II: 1555 föreslås ett riksdagsuttalande om att antalet bör bestämmas till 800—1 000.

Utskottet är medvetet om att arbetsbelastningen för skolsköterskorna många gånger är mycket tung och att sköterskorna inte sällan får ta hand även om sådant som ligger något vid sidan om deras egentliga sköterskeuppgifter. Utskottet åsyftar härmed arbetsuppgifter som normalt bör handläggas av skolkuratorer och skolpsykologer. En fullgod organisation i fråga om de tre nu nämnda personalgrupperna och en lämplig inbördes arbetsfördelning dem emellan är säkerligen av väsentlig betydelse för arbetsmiljön i skolan. Utskottet, som i detta sammanhang också vill erinra om det nyligen påbörjade utredningsarbetet angående skolans inre arbete (SIA), är medvetet om de fördelar som skulle vara att vinna genom en ytterligare sänkning av antalet elever per sköterska, men måste också framhålla de merkostnader som ofrånkomligen blir följderna av en dylik sänkning. Utskottet anser sig inte kunna tillstyrka de nu ifrågavarande motionsyrkandena.

I propositionen behandlas även frågan om betygssättningen i gymnasieskolan. Därvid erinras om det uppdrag att utreda betygssättningens effekter, funktion och form som lämnats skolöverstyrelsen. I avbidan på resultatet av denna utredning

anser departementschefen att det inte nu finns skäl att närmare diskutera andra ändringar i gällande betygssystem än som föranleds av att gymnasieskolan ersätter vissa äldre skolformer. Departementschefen uttalar sig för att den femgradiga numeriska skalan, där 5 är högsta och 1 lägsta betyg, skall tillämpas i alla ämnen i gymnasieskolan, där betyg skall sättas, och att fördelningen av betygen i alla ämnen skall följa samma grundläggande principer som i grundskolan.

Invändningar mot propositionens ståndpunkt i fråga om betygssättningen har framförts i motionerna I: 1342 och II: 1559. Motionärerna uttalar att det förefaller direkt olämpligt att utbreda det elevrelativa betygssystemet till hittills därifrån skonade ämnesområden och hemställer att riksdagen måtte besluta att en målrelaterad betygsskala i avvaktan på resultatet av överstyrelsens utredning alltjämt skall tillämpas på gymnasieskolans yrkestekniska linjer i yrkestekniska ämnen samt maskinskrivning och stenografi.

Utskottet, som vill påpeka att ett bifall till motionärernas förslag skulle innebära betydande risker för missförstånd framför allt hos eleverna och deras föräldrar, avstyrker ifrågavarande motionsyrkande. Emellertid vill utskottet med hänvisning till vad utskottet i sitt utlåtande 1967: 151 uttalade angående principerna för betygssättningen starkt understryka vikten av att skolmyndigheterna genom information och anvisningar klargör hur betygssystemet skall tillämpas.

I fråga om behörighet till tjänst som rektor eller tjänst som lönegradsplacerad studierektor vid skolenhet med gymnasieskola uttalar departementschefen att han avser att i annat sammanhang föreslå Kungl. Maj:t följande. Behörig bör den vara som är behörig till ordinarie tjänst som lärare vid skola som ingår i skolenheten. Om synnerliga skäl föreligger, kan till ifrågavarande tjänst komma i fråga även den som inte är behörig till ordinarie tjänst som lärare. Behörig till arvodestjänst som studierektor bör den vara, som innehar lärartjänst vid gymnasieskolan i kommunen och som har eller kan få sin tjänstgöring förlagd till skolenheten.

I motionerna I: 1342 och II: 1559 yrkas att riksdagen skall för Kungl. Maj:t uttala den uppfattningen att för behörighet till tjänst som rektor eller lönegradsplacerad studierektor vid skolenhet med gymnasieskola undantagslöst skall krävas behörighet till ordinarie tjänst som lärare vid skolenheten, varvid dock övergångsbestämmelser bör utformas rörande nuvarande innehavare av sådana tjänster, vilka inte uppfyller detta behörighetskrav.

Utskottet som med tillfredsställelse konstaterar, att utvecklingen allmänt sett går i riktning mot en uppmjukning av formella behörighetskrav, kan inte biträda motionärernas önskemål om en skärpning av vad som förutsatts i propositionen och avstyrker därför deras yrkande.

De i gällande skolstadga angivna benämningarna gymnasieekonom, fackskoleekonom, gymnasieingenjör och fackskoleingenjör kan inte tillämpas i fråga om gymnasieskolan. Detta konstateras i propositionen och det tillfogas att arbetslivets eventuella behov av korta beteckningar får tillgodoses i annan form än genom författningsbestämmelser. I motionerna I: 1341 och II: 1556 yrkas att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om fortsatt beredning av frågan om dessa benämningar. Ut-

skottet anser inte att riksdagen bör ta det av motionärerna önskade initiativet och avstyrker därför motionerna.

Frågan om det poängsystem som tillämpas vid bedömningen av skolväsendets omfattning och som har sin betydelse bl. a. ifråga om inrättande av skolledartjänster behandlas relativt utförligt i propositionen. Utskottet har inte något att erinra mot vad som därvid anförts, bl. a. om att man — i den mån allvarliga olägenheter skulle uppstå av att det nya systemet kan ge något lägre poängsummor än det hittillsvarande — bör kunna beakta detta vid bestämmandet av poänggränserna. Tilläggas kan att skolledarorganisationen är knuten till det i skolstadgan definierade begreppet skolenhet, i vilket ingen ändring nu ifrågasatts. Man får, som framhållits i tidigare sammanhang, räkna med att utanför de egentliga gymnasieskolorterna under överskådlig tid kommer att finnas en del mindre skolenheter motsvarande nuvarande yrkesskolor, dvs. små gymnasieskolor med ett relativt litet antal utbildningsvägar.

Utöver vad som nu anförts har utskottet inte funnit anledning till uttalanden beträffande propositionen, såvitt densamma hänvisats till statsutskottet.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beträffande det antal elever som i gymnasieskolan bör ankomma på heltidsanställd skolsköterska med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 1338 och II: 1555 samt I: 1340 och II: 1558, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, godkänner vad i statsrådsprotokollet förordats,

2. att riksdagen beträffande rätt för elev att gå om högsta årskursen på studieväg i gymnasieskolan med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 1342 och II: 1559, såvitt nu är i fråga, godkänner vad i statsrådsprotokollet förordats,

3. att riksdagen beträffande betyg i yrkestekniska ämnen samt maskinskrivning och stenografi på gymnasieskolans yrkestekniska linjer med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 1342 och II: 1559, såvitt nu är i fråga, godkänner vad i statsrådsprotokollet förordats,

4. att riksdagen godkänner vad i övrigt i statsrådsprotokollet förordats om gymnasieskolan,

5. att riksdagen beträffande fullgörande av skolplikt genom utbildning hos hantverkare eller företagare med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 1338 och II: 1555, I: 1340 och II: 1558 samt I: 1342 och II: 1559, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, godkänner vad i statsrådsprotokollet förordats,

6. att riksdagen beträffande fullgörande i övrigt av skolplikt godkänner vad i statsrådsprotokollet förordats,

7. att riksdagen i anledning av motionerna I: 1338 och II: 1555 samt I: 1340 och II: 1558, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört

angående undervisning i gymnasieskolan för sådana elever som i grundskolan fått specialundervisning,

8. att riksdagen avslår motionerna I: 1338 och II: 1555 i vad avser lanthushållsskolorna,

9. att riksdagen avslår motionerna I: 1338 och II: 1555 i vad avser praktik inom jordbruksnäringen,

10. att riksdagen avslår motionerna I: 1339 och II: 1557 om en tvåårig skogs- och jordbrukslinje,

11. att riksdagen avslår motionerna I: 1340 och II: 1558 i vad avser statsbidragssystemet för det under kommunerna lydande skolväsendet,

12. att riksdagen avslår motionerna I: 1340 och II: 1558 i vad avser studie- och yrkesvägledningen inom grundskolan och gymnasieskolan,

13. att riksdagen avslår motionerna I: 1341 och II: 1556 om ingenjörs- och ekonombenämningarna,

14. att riksdagen avslår motionerna I: 1342 och II: 1559 i vad avser behörighet till tjänst som rektor och lönegradsplacerad studierektor vid skolenhet med gymnasieskola.

Stockholm den 8 december 1970

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Närvarande: se under utlåtandet nr 224.

Reservationer

1. beträffande *rätt för elev att gå om högsta årskursen på studieväg i gymnasieskolan* av herrar Bohman (m), Wallmark (m), Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 5 som börjar med »Utskottet finner» och slutar med »denna del» bort ha följande lydelse:

»Utskottet kan utan tvekan ansluta sig till motionärernas ståndpunkt i denna fråga. Om en elev kan förebbringa de starka sociala skäl, som även enligt utskottets mening bör krävas för rätt att gå om sista årskursen, bör han också få göra detta oberoende av de organisatoriska konsekvenserna. Den motsatta uppfattningen, som hävdas i propositionen, skulle i olyckliga fall kunna leda till att två helt lika fall måste behandlas olika — den rätt som tillerkännes den ene, förvägras den andre. Utskottet, som vill betona att det här är fråga om en viktig elevvårdsangelägenhet, tillstyrker alltså motionerna i denna del.»

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

»2. att riksdagen beträffande rätt för elev att gå om högsta årskursen på studieväg i gymnasieskolan i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 1342 och II: 1559, såvitt nu är i fråga, beslutar att nämnda rätt skall gälla oavsett om detta medför en utvidgning av skolorganisationen eller ej,»

2. beträffande *betyg i yrkestekniska ämnen samt maskinskrivning och stenografi på gymnasieskolans yrkestekniska linjer* av herrar Bohman (m), Wallmark (m), Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 7 som börjar med »Utskottet, som vill» och slutar med »skall tillämpas» bort ha följande lydelse:

»Utskottet förutsätter att skolöverstyrelsens utredning bedrivs med största skyndsamtet så att förslag i ämnet så snart som möjligt kan läggas fram. Innan dess bör man enligt utskottets mening inte utsträcka användningen av det elevrelativa betygssystemet längre än absolut ofrånkomligt. I de av motionärerna angivna ämnena motsvarar en målrelaterad betygssättning uppenbarligen bättre än en elevrelaterad kravet på tillförlitlig information. Utskottet tillstyrker därför motionerna I: 1342 och II: 1559, såvitt nu är i fråga.»

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

»3. att riksdagen beträffande betyg i yrkestekniska ämnen samt maskinskrivning och stenografi på gymnasieskolans yrkestekniska linjer med avslag å Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 1342 och II: 1559, såvitt nu är i fråga, beslutar att en målrelaterad betygsskala i avvaktan på skolöverstyrelsens utredning alltjämt skall tillämpas,»

3. beträffande *möjligheten att byta ut skolgång i årskurs 9 i grundskolan mot utbildning hos hantverkare eller företagare* av herrar Bohman (m), Axel Andersson (fp), Ivar Johansson (cp), Nyman (fp), Thorsten Larsson (cp), Wallmark (m), Wikström (fp), Eliasson i Sundborn (cp), Gustafson i Göteborg (fp), Nordstrandh (m), Mattsson (cp), Källstad (fp), fru Sundberg (m) och herr Elmstedt (cp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 4 som börjar med »Utskottet får» och slutar med »ifrågavarande motionsyrkanden» bort ha följande lydelse:

»Utskottet delar motionärernas uppfattning att man bör bibehålla möjligheten att låta elev byta ut skolgång i årskurs 9 mot utbildning hos hantverkare eller företagare. Man kan nämligen inte bortse från att det finns elever med en så negativ inställning till skolgången att denna upplevs som helt meningslös. I dessa undantagsfall, där skolan trots alla ansträngningar knappast kan ge eleven något, är det värdefullt att ett alternativ kan erbjudas. Möjligheten att ersätta skolgång i årskurs 9 med utbildning hos hantverkare eller företagare bör dock utnyttjas restriktivt och det måste tillses att den utbildning som erbjuds som ersättning blir meningsfull. Ut-

skottet, som givetvis förutsätter, att utbildning som på detta sätt förläggs utanför skolan också skall stå under tillsyn av vederbörande skolstyrelse, tillstyrker nu ifrågavarande motionsyrkanden.»

dels utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

»5. att riksdagen beträffande fullgörande av skolplikt genom utbildning hos hantverkare eller företagare med avslag å Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 1338 och II: 1555, I: 1340 och II: 1558 samt I: 1342 och II: 1559, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, beslutar att hittillsvarande möjlighet att ersätta skolgång i årskurs 9 med utbildning hos hantverkare eller företagare skall bibehållas,»

4. beträffande *lanthushållsskolorna* av herr Thorsten Larsson (cp).

5. beträffande *benämningarna gymnasieekonom, fackskoleekonom, gymnasieingenjör och fackskoleingenjör* av herrar Bohman (m), Wallmark (m), Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande som på s. 7 börjar med »De i» och på s. 8 slutar med »därför motionerna» bort ha följande lydelse:

»De i gällande skolstadga angivna benämningarna gymnasieekonom, fackskoleekonom, gymnasieingenjör och fackskoleingenjör kan inte tillämpas i fråga om gymnasieskolan. Detta konstateras i propositionen och det tillfogas att arbetslivets eventuella behov av korta beteckningar får tillgodoses i annan form än genom författningsbestämmelser. I motionerna I: 1341 och II: 1556 yrkas att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om fortsatt beredning av frågan om dessa benämningar. Utskottet vill för sin del understryka att arbetslivet otvivelaktigt har behov av korta examensbeteckningar, såväl då det gäller ingenjörer och ekonomer som i fråga om andra yrkesutövare. De nu aktuella benämningarna berör ganska stora grupper av elever i den nya gymnasieskolan och benämningsfrågan bör därför inte lämnas öppen på det sätt som skett i propositionen. Utskottet anser det önskvärt och ändamålsenligt att Kungl. Maj:t fortsätter beredningen av frågan.»

dels utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

»13. att riksdagen med bifall till motionerna I: 1341 och II: 1556 hos Kungl. Maj:t hemställer om fortsatt beredning av frågan om de i propositionen berörda ingenjör- och ekonombenämningarna,»

6. beträffande *behörighetsgrav för tjänst som rektor eller lönegradsplacerad studierektor vid skolenhet med gymnasieskola* av herrar Bohman (m), Wallmark (m), Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 7 som börjar med »Utskottet som med» och slutar med »deras yrkande» bort ha följande lydelse:

»I likhet med motionärerna anser utskottet att lärarutbildning och lärarerfarenhet är en nödvändig bakgrund för dessa skolledartjänster med den undervisningsskyldighet m. m. som kommer att åligga tjänst innehavarna. Det torde vara svårt att ange några synnerliga skäl som skulle kunna motivera en regelmässig möjlighet att undvika den garantiregel och objektiva bedömningsgrund som ligger i kravet på lärarbehörighet. Detta krav bör därför gälla undantagslöst. Lämpliga övergångsbestämmelser bör givetvis utformas för de eventuella fall, där dessa tjänsters nuvarande innehavare inte uppfyller behörighetskraven. Med hänvisning till det nu sagda tillstyrker utskottet motionerna i denna del.»

dels utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

»14. att riksdagen med bifall till motionerna I: 1342 och II: 1559 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna att för behörighet till tjänst som rektor eller lönegradsplacerad studierektor vid skolenhet med gymnasieskola undantagslöst skall krävas behörighet till ordinarie tjänst som lärare vid skolenheten, varvid dock övergångsbestämmelser bör utformas rörande nuvarande innehavare av sådana tjänster, vilka inte uppfyller detta behörighetskrav.»